

Ljubica Arsić**Ljubosumnost in smrt, stara ruska skaska**

Tatari so odnesli sneg in vse je bilo spet kot prej. Po toliko letih stojim pred svojo hišo, o kateri sem v nočeh brez spanca o vsakem brunu posebej pripovedoval oholemu ječarju. Še vedno ne verjamem, da bo pepelnata samota jetniške sobe kar tako izginila, in zato ne stopim v hišo, stojim pred oknom, v katerem nabrekajo sence.

Moja Ljuba sedi za mizo z najinim slugo Sidorjem in pije vodko.

Tu, kot da se že dolgo nič ne dogaja. Sem in tja se prikaže svetilka ali peč, zunaj pa gosto deževje in popki na drevju ob starodavnih somračnih stolpih. Od nekod pride do mene trhla koža stražarjevega obraza in majhne oči, ki so svet opazovale tako hudobno, kot da ga gledajo zadnjič.

»Tako torej, o ljubezni, praviš?«

»Pretežno o ljubezni.«

»Škoda, tu bi bilo treba o smrti.«

Ljuba je pila, sluga Sidor pa ji je vztrajno dolival.

Razen nje v vseh teh neskončno dolgih letih nisem imel nobene ženske. Stegnil sem roko proti prizoru, ki pa me ni spoznal za vrednega odgovora, tako da sem za vedno izgubil možnost, da bi izvedel, kakšen je videti dotik senc. Pa vendar, nekaj se je spremenilo, nekatere stvari so postale večje. Vešče na terasi bi se lahko borile z mojo pestjo. Hlad me je izrinil v notranjost. Aleksej, sem si rekel, ne puščaj mimo takih trenutkov!

Ko me je zagledala v vratnem okviru, je Ljuba zastokala, skočila name in me skoraj zadušila s kratkimi, zvenečimi poljubi, na katere nisem utegnil odgovoriti. Smešno: moja, pa tako poljublja! Trdno sem jo stisnil, ne da bi ji dovolil premakniti se, nekaj časa sem jo molče in negiben držal, kot da sem preverjal moč mirovanja. Ljuba je ubogljivo zamirala v mojih rokah. Sidor se je priklonil in odšel iz sobe.

»Ljubočka, draga, dovolj je,« sem šepetal.

»Dragi moj, kako si shujšal, po čeljusti se vidi. Ampak zdaj je vse minilo, v enem dnevu in za vse življenje. Pila bova. Jokala bova, s kakšno slastjo bova jokala, dragi moj.«

»Čeljust imam kot kak razbojnik. Zjutraj vroča voda in kruh, ob dvanajstih so nam prinašali kosilo, ob šestih zvečer pa so nam skupaj z vročo vodo dajali tudi večerjo. Enostavno, skromno – zasmejal sem se. In ti, kako si živela? Si me čakala? Vsega se spomni.«

»To zimo je bila lakota strašna,« reče Ljuba in se mi izmuzne iz objema.

»Trpela si, stradala, ubožica moja?«

»Saj se ne boš jezil, kajne? Ne jezi se name, Aleksej,« gledala je vame, kot da opazuje nekakšno staro, črno razpokano sliko. »Morala sem. Vem, kako zelo si jih imel rad. Takšne sokole bi ti zavidal tudi sam car.«

»O čem govoriš, Ljubočka,« zadržtel sem, »o čem govoriš, draga moja?! Saj si znorela. Moje sokole si pojedla?«

»Ne samo jaz, pozabljaš na Sidorja, Sofijo Andrejevno in na svojo dojljlo, ki te je naučila živeti. Oprosti mi, če lahko. Ampak zdaj si prišel in vse ostalo ni več pomembno. Kupila bova druge, lepše, hitrejše. Pijva, dragi moj, na tvojo vrnitev.«

»Ni lepših, Ljuba, bili so najlepši, ponosen sem bil na te ptice kot na arhangele.«

Nebo sem si skušal zamisliti v krogih. Čudno, kako se zdi nebo skozi rešetke bolj modro, kako ta modrina traja dlje proti trenutku – noči. Nič več bedenja pred lovom in tistega drhtenja mojih sokolov barve belih rogov, njihovo pričakovanje s kraguljčki na krempljih in s pokrivali iz mehkega usnja, ki so jim zapirala oči, tako da vse do izpustitve ne bi videli divjačine. Ampak, kaj se more. Asketske vrline so neuresničljive, moja Ljubočka mora jesti.

Sokoli so hitro vzleteli iz mojih misli, namesto njih pa: ti ljubiš to žensko, pa je ne poznaš, leta so naredila, da je ne poznaš več, morda niti njenega pravega imena ne veš, puhloglavo budalo, nič, kaznenec nesrečni. Videl si hišo in to žensko, kako pije vodko. Trk-trk, draga, glej, prišel sem, tvoj ponižni, tvoj nežni, odpri in sprejmi me, nič tvojega ne potrebujem, samo gledati te želim, potem lahko tudi odidem, pa vendar, ne odganjaj me, samo ne odženi me, mislil sem nate, jokal in molil zate in pri tem še tvojega pravega imena nisem poznal.

»Draga, veš kaj, glej, živela bova kot prej. Saj se da... Morava.«

Z ustnicami sem ji gladil vlažna lica. Ženske solze so kot poletno deževje. Podobrikaš se ji, jo močnejše pogreješ in – presahnejo.

Moje telo se je že zdavnaj prenehalo upirati. Čutil sem Ljubo z vso dolžino svojega telesa. Prav njo sem izbral, nekoč v zadimljeni čajarni, ker je molčala in razmišljala in ker me ni gledala in ker je dajala videz spodobnega dekleta, ki vsakega poljuba ne obnavlja svojim prijatelji-cam.

Poprej nikoli nisem bil v čajarnah, v katerih je, če jim gre količkaj dobro, ena ali celo več takih žensk, oblečenih kot redovnice ali mlade vdove, bledikastih in resnih. Njihova naloga je nuditi iluzijo spodobno-

sti tistim, ki jo iščejo. Ko pa gredo moški v eno izmed zadnjih sob in se tam zapijejo, postanejo takšne kot vse ostale: razbijajo posodje, nage plešejo in tako gole letajo na hodnik, včasih tudi pretepajo vsiljivce. V takšne ženske se zaljubljuje mladi študentje in jih nagovarjajo, naj začnejo z novim, poštenim življenjem.

Ampak tega takrat nisem vedel. In ko je Ljuba nejevoljno vstala in me namrgodeno in nezadovoljno pogledala ter nekako prostaško ošinila z izpranim obrazom, sem začutil olajšanje.

»Pa kaj bova, pišče moje? Greva k tebi? Kje je tvoje gnezdece?«

»Takoj?« se je začudila.

»Seveda. Zakaj bi izgubljala dragoceni čas?«

»Vsak čas se bo začela glasba. Plesala bova.«

»Čemu ples, lepota moja? To je vrtenje v prazno. Kar pa se glasbe tiče, mislim, da jo je tudi od tam slišati.«

Pogledala me je in se nasmehnila:

»Komajda se sliši.«

Vedno bolj mi je ugajala.

»Menda nisi Nемеc?«

»Malo. Prej Anglež. Imaš rada Angleže?«

»Tako lepo govoriš rusko. Sploh se ne opazi, da si tujec.«

»Rus sem, Rus. Kam greva? Pokaži. Semkaj?«

Plesala sva, medtem ko je nekakšna rdeča in kosmata oseba, prenašajoč zarošene samovarje, ves čas hodila okoli naju. Ljubino dihanje je bilo upočasnjeno in napeto, kot da se je ves zrak v njej naenkrat strdil v kose. Razposajeno sem ji šepnil: »Glej, glej, kaj delaš z menoj.«

Tedaj je Ljuba skočila in me z vso svojo močjo udarila po obrazu.

»Prostak,« njene oči so zažarele, »ti moraš biti pisatelj.«

»Moj oče je doktor, vojni zdravnik. Ded je bil razvratnež. K starovercem spadamo.«

»Tako torej! Križa pa ne nosite.«

»Križ?« ko sem ujel njene mehke roke, sem se porogljivo nasmehnil. Še vedno sva plesala.

»Mi nosimo križ na hrbtu.«

Za nesmiselnim nasmeškom se je skrivala nora zaljubljenost v žensko, po kateri sem v pijani radosti grobo, surovo posegal. Spet sem ji šepetal, tokrat drzneje: čudovita si, čudovita, dotakni se, da boš videla, kaj počneš z menoj. Ljuba pa se je smejala:

»Hočeš, da te spet kresnem po gobcu?«

Zdaj, po toliko neprespanih nočeh in pojedениh sokolih, jo je pretkost pretresla kot slaba pot.

Naj pogledam sobo in mojo pisalno mizo iz mahagonija? V hiši je nekdo okrutno lopotal z vrati. Ljubine oči so se v polmraku svetile kot morska voda, ki so jo razsekala vesla, in bile goste in slane kot voda. Pot do oči je bila negotova, proti visečim vodam ali proti črni

zemlji, kot obstajajo stopnice, ki vodijo navzgor in navzdol. Naročil bom, naj mi za funt žebeljev naslikajo te oči.

S svojimi kretnjami je tako zelo napolnila sobo, kot da ne bi bila sama, ampak bi nekaj takšnih napol norih žensk govorilo, se gibalo, ljubilo. Nenadoma trzne in zaploska z rokama.

»Spij malo vodke, Aleksej... Prosim te, popij.«

Dotakne se me z lasmi, ki jih na rahlo odmaknem, da bi vdihnil majceno razvneto školjko.

»Ne, ne bom. Ni potrebno. Že dolgo ne pijem več.«

Otožno me je pogledala in se ogrnila s sivo pleteno ruto. Kozarec je bil že prazen. Prepoznal sem tisti njen posebni nočni glas.

»Draga, ti mi nekaj prikrivaš? Povej, kaj, potem bova pa večerjala. Nisi slučajno ostrigla mojih kaktusov?«

»Aljoša, golob, čemu si tako dober, ko sem vendar tako slaba. Jaz ne morem več,« je jecljala, »ne morem... Kako bom? Glej, jutri, trava in sonce, in vsi bodo, preprosto bodo vsi vedeli, da si se vrnil, jedli bodo kruh in vedeli bodo, kaj pa jaz? Ne, ne bom molčala, vse ti moram povedati, toliko let sem te čakala.«

»Živela si z nekim moškim, govori!«

»Veš, da te ljubim. Da sem vse življenje ljubila samo tebe. Da, prevarala sem te, grešila, a ne vem, kaj se je takrat zgodilo z mano. Ko sem mu govorila o tebi in tvojih mukah je enkrat celo zajokal. Ni verjel v tvojo krivdo in me s tem kupil.«

»Kdo je bil to, govori! Ti si navadna ubožica, moja Ljuba, ženska psica, to je.«

»S slugo Sidorjem,« je izjecljala.

»Sluga Sidor,« sem tulil, »prevarala si me s slugo!«

»Bednica sem, to sem. Ampak samota je bila tako zelo grozna, nikoli konca, zdela se mi je bolj nesmrtna od vsakega plemiškega rodu.«

»Ko boš postala plemiškega rodu, Ljuba – naj ti pri tem Bog poma-ga – boš mislila drugače.«

»Padala sem, ampak moj mož si bil ti! Tam, v temnici nisi bil sam, jaz sem bila vseskozi s teboj...«

»Tudi ponoči?«

»Da, vsako noč.«

»In kdo je potem spal s slugo Sidorjem, kdo?«

Zamajala se je in sedla. Ruta je zdrsnila na tla kot prazna vreča iz vagona, ki zahaja za zapornice.

»Namučila sem se in ti si bil tako daleč, razumi me. In on, ki je videl, v kakšnem stanju sem... on si je drznil poljubiti me.«

»Poljubiti te! In ti si mu dovolila? Na ustnice?«

»Ne, ne! Samo na lice.«

»Lažeš!«

»Prisegam ti. In potem... potem...«

Prasnil sem v smeh.

»In potem seveda na usta. In ti, si se mu odzvala? In sta se vozila po brezovem gozdu, ki je dišal po pršiču – ti, moja žena, ljubezen moja, moj sen. In vse to zaradi mene? In tudi otroke si z njim spočelnjala zaradi mene? Govori, če ti rečem!«

»Oprosti mi, prosim te.«

»Koliko otrok?«

»Samo enega, sinka Ivanuško.«

Zaječal sem in pokleknil pred ikono. Sveti Boris in Gleb sta me opazovala izpod trepalnic: Ne zadavi je, saj si vendar komaj prišel iz temnice! Poslala bova črne ptice, da jo pretepaajo s krili. Jutri na tržnici, bova že midva poskrbela za to. Pojdi zdaj, prepreči ji, po tvoji škatli s pištolami za dvoboj brska.

Sluh svetnikov je nezmotljiv. Priskočil sem k njej in zgrabil škatlo. Stokala je kot izčrpan konj. Močna razburjenja v teh krajih ne minejo nekaznovano.

»Ne, Ljuba, ne, prej ali slej bomo, če bo Bog dal, vsi pomrli.«

Jokala je in me ljubkovala po bradi.

Naenkrat je opazila, da je rahlo osivela.

»Kmalu bova stara. Pa življenje?«

»Vse mi povej, vse. Najini duši se bosta po smrti spet sešli v neki enolični hiši, kjer bosta skušali brez rok in nog zaplesati valček. Samo govori, lahko?«

»Nenadoma so me napadle bolečine. Rodila sem tule, na tleh, v trenutku. Pomagala mi je Sofija Andrejevna, roke ima kot ustvarjene za porajanje. Podme je položila časopis. Tudi otroka je zavila v časopis.«

Nisem je mogel več poslušati, stekel sem v noč. Tam me je pričakalo nekakšno trpljenje, prihajajoče iz daljave, odjeki telegrafa ali pa morda preštevanja kopejk. Ko bi se le lahko smejal, ko sploh ni smešno, rdel v sramežljivosti, ko bi lahko rjovel od bolečine, se postopoma stal, pokopaval sorodnike, prebolel migreno, sanjaril o odhodu v tujino, ječal od dotikov ljubljene, pel romance in preklinjal, ko bi le lahko.

Namesto tega bom moral v svojem spominu shraniti otroka, zavitega v časopis. In ko bo otrok, slugov otrok, zrasel in si bo zaželel zvedeti kaj o svojem rojstvu? Vsak izmed nas ima pravico postaviti kakšno vprašanje. Vprašal bo mater, molčala bo.

Hodil sem in noč za menoj, obiskujoč postajne krčme, razbite s harmonikami in poezijo. Kako je ime tej noči, nejasni v daljavi? Mlinski kamen nebeškega mlina se je šele začel obračati. Morda je celo brezimna, ker je tako edinstvena, prva, v kateri bom sanjal rešetke temnice, ne da bi bil v njej.

Četudi bo otrok zrasel, ne da bi izvedel za skrivnost svojega rojstva, ne bo nikoli postal človek, ki vliva spoštovanje. Časopis bo simbol zgrešenega življenja, plavanja brez vsakega upanja. In če bo ta nesrečnik le kdaj izvedel za svoje rojstvo in če bo izvedel, da tudi neki neznanec ve za njegovo skrivnost, skrivnost nekega človeškega življenja...? V pet-

najstih ali dvajsetih letih, izvedel bo, zagotovo bo izvedel, morda se bo takrat celo zabliskal nož.

V vročici sem tipal zrak, Bog, kaj vse me lahko še doleti? Pa se mi je zdelo, da sem že skozi vse šel.

Neka skrivnost dobiva svojo podobo. Podobo iz svoje krvi in mesa. Dobro sem si zapomnil to klop, na kateri sem s svojo dojiljo poslušal hrestača. Zdaj je na njej ležal človek. V razdalji petih korakov je okrog njega dišalo po vodki. Zaradi mesečine si je glavo prekril s časopisom.

Pristopam mu blizu, čisto blizu, skušam videti njegov obraz za časopisom. Neznanec se zdrzne, umakne časopis z obraza, jaz pa se s svojim skoraj dotaknem njegovega nosu. Potem njegova preplašena pest okrog mojega vratu, nenavadne krošnje, v katerih počivajo termiti, naša lepa reka, v kateri sem se kopal, mesečina, ki se kot pesek pretaka skozi lica.

Nisem imel moči, da bi se osvobodil stiska. Uspelo mi je samo pomisliti: Ljuba je zdaj gotovo pijana. Zatem: Tistih dvajset let, kako hitro so minila.

Prevedla Sandra Rekar